

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Oratio Qvarta. De obedienciâ R. P. Petri Canisij.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

ribus verborum aculeis, in abditissimos cordis sinus descendat. Agite porro (atque ita vos compellare existimate Societatem IESV, matrem verè magnificarum & Apostolicarum virtutum, non lenem à suis filiis exactricem) agite, Ignatij magni filij, optimi maximique IESV Socij, maecti animis, & virtute maiorum vestrorum adhuc superstite, bonà cum Moderatorum venià, Barauia, quà potestis, adiuuandæ, Catholicis castris ac classibus pro facultate subleuandis, popularibus vestris luc tectis, pro susceptæ vitæ ratione curandis, accurrite. Nihil vos ærumnæ terreat, nihil molestiæ frangat, nihil periculi remoretur: immolate Deo, qui vos in Societatem Filij sui adsciuit, animorum vestrorum industriam, libate sudorem, & si res ferat, etiam sanguinem dedicate.

ORATIO QVARTA.

De obedientiâ R. P. Petri Canisij.

Petrus Canisium, natione Belgam, prouinciâ Geldrum, domo Neomagensem, summâ doctrinâ & sanctitate virum, si quis vestrum miratur, Auditores, quibus vestigiis ad supremum Religiosæ vitæ culmen ascenderit, hunc vel ignorare necesse est, quantum præsidij in obedientiâ positum sit ad virtutem; vel certè, quantum in eâ se exercuerit Canisius, non satis animo recordari. Quam non illa secunda virtutum mater, honestatis optimorumque morum sobolem procreauit: quàm numerosam? quàm locupletem? quàm diuinam? Habeant sanè virtutes ceteræ siue genitrices suas, siue altrices singulæ (neque enim vno fatu conceptæque productæ simul existimari possunt omnes) obedientia certè, velut communis quædam officiorum vitæque Christianæ parens, sola virtus est, quæ virtutes ceteras menti inserit, insertasque custodit. Quod verò non ille studium conatumque adhibuit, vt, quam animo conceperat, præstantissimam viuendi rationem ad obedientiæ regulam normamque dirigeret? Hac duce atque adiutrice, quàm multa gessit per omnem vitam pro animarum salute vtiliter, pro Ecclesiæ incolumitate feliciter, pro Dei gloriâ præclare! Quæ ipsa quoniam & numero & magnitudine parè infinita sunt, non ingrediar in latissimum hunc campum hodie, ne, si cuncta vel strictim à me percenseri numerando posse confidam, tantum scilicet de gloriâ viri incomparabilis delibem inuitus, quantum volens lubensque profitebor, cum pro viribus attingisse cuncta me arbitror, plus semper maiusque aliquid ad dicendum præteriri à me atque omitti oportere. Vnam eius virtutem, quam in deliciis semper habuit, obedientiam oculis subijciam, vt ex eâ quæ reliquarum norma est, de immensâ decorum illius ornamentorumque animi magnitudine existimare possitis.

Cum fidem oraculi, quo profuturum se olim Ecclesiæ in Societate IESV nondum tum quidem conditâ, puer adhuc didicerat, ternis firmare præsidij, animarum, quem vocant, zelo, perfectione vitæ, fortisque animi constantiâ instituisset Canisius; circumspicere nimirum in ipso sanctioris vitæ limine cœpit, quam in partem sanctimonix curam con-

Zzzzz 2

uerteret,

Obedien-
tia virtu-
tū parens,Greg. lib. 35.
Moral. c. 10.instruxit
Canisium

uerteret, quâ deinde fretus, triplicem hunc funiculum non modò texeret in spem salutis miserorum, sed ad infringendam etiam perfidorum audaciam augeter atque corroboraret: cumque obseruasset, certius nūquam præsidia hæc vberiusque quàm in ynâ obtemperandi submissiōne contineri, huc profectò aduertit animum, atque ad obedientiæ virtutem comparandam curas omnes cogitationesque contulit; tum demum rãtus Ecclesiæ se Societatiq̃ue, ad quam vocatus esset, etiam honori futurum, si quos & zelus suus requireret ignes, & suscepta Religio vitæ perfectionem, & cum hostibus contentio magnanimitatem, à perpetuâ obsequendi voluntate mutuaretur.

*Primò,
zele ani-
marum:*

*Diodor. Sic.
lib. 2.*

*lib. 3. Polit.
cap. 4.*

*pro quo
negligit
famam:*

*ad humilia
se offert:*

Atque vt ordine nostra procedat oratio, nemo profectò tam mente captus tamque hebes est, qui non intelligat planeque videat, animarum zelum, tamen cum amore patriæ optimo cuique à naturâ indito id habeat commune, vt impetu quodam feratur in salutem plurimorum; nisi tamen præceptis iudicioque Magistratum, velut providentiæ quibusdam habenis, dirigatur, non modò rebus præclare gerendis inutilem, sed perniciosum etiam futurum. Irasebatur igitur iam tum Canisius illi siue fastidio siue arrogantia Gymnosophistarum, quibus, contra communis Philosophiæ præcepta, vt certum erat nemini leges dare, ita nec à quoquam accipere: laudabat verò Aristotelis cum primis sapientiam, qui boni ciuis officium, non obtemperatiōne minùs cum parendum, quàm imperio cum gubernandum esset, definiebat. quocirca nihil tam arduum, nihil tam humile tamque abiectum offerri vnquam potuit, quod non obuiâ voluntate susciperet. Quis credat, virum secundissimis auris famæ gloriæque nominis sui velsificantem, pro quo cunctæ ferè Germaniæ Academiæ verius omnino ac gloriosius, quàm pro Homero ciuitates olim Græciæ, contendebant, postquam grauissimis ad Carolum Cæsarem & Leodij Antistitem legationibus perfunctus, fidem Vlmæ Wormatiæque egregiè contra Lutheranos disputando propugnasset, inter Theologos Tridenti ac Bononiæ in amplissimo illo Patrum Doctorumque totius orbis confessu sententiam magnâ cum laude dixisset, diuinas Litteras Coloniz atque alibi explanasset, complura Sanctorum Patrum à se prius recognita scripta in lucem edidisset, Septemtrionem totum miris expectationibus, velut ad noui fideris ortum, non impleisset tantum, verum etiam recreasset; quis, inquam, credat, huius famæ cursum repente sic incidere aut voluisse aut potuisse, vt à Theologicis subselliis, quæ pridem Doctor infederat, ad puerilem Rhetorum ludum, procul extra Germaniam in Sicilia finibus aperiendum, descenderet? Descendit enimvero Canisius perlubenter, vnamque Ignatij iubentis voluntatem non præteritâ modò famæ nominisque sui existimationi, sed fructui etiam animarum, quem à sacris lectionibus sperare potuerat vberimum, anteposuit, pucrosque iam vir ad oratoriam facultatem informare cœpit, qui vixdum iuuenis altioribus vitos imbuerat disciplinis. Quid, quod eodem ferè tempore, ne quod ingentis libertatis arbitrium præposterâ falleret cupiditate, integritati obedientiæ nuncupato voto cautum esse voluit, sancteque tum quidem Deo promisit, desertis etiam quibuscumque studiis litterisque, ad ab-

iectissi-

lectissima quæuis horti culinæve munia promptum faciliemque se fore? Absurda fortasse videbuntur hæc siue Ignatij imperia, siue Canisij obsequia, si sapientum vulgi iudicio rem æstimare velimus; at nouerat profecto vterque, non aliâ rectius alumnâ quàm obedientiâ zelum animarum nutriri atque amplificari. Cùm enim Ducis IES V (cuius quidem vita vniuersa quid nisi continens quidam assiduusque zelus fuit?) sacratissimum nomen militiæ suæ propalâ alter præferret, alter impigrè sequeretur; eodem ortu progressuque diuinæ gloriæ radios à se felicissimè propagandos esse arbitrati sunt, quo Sol ille diuinus orbi primùm illuxerat, feruidisque zeli flammis cœperat coruscare. Hic verò cùm amoris sui ignes ab ipsâ diuinitate decerptos, hominum animis non fabuloso Promethei radio, sed naturæ nostræ participatione stauisset infundere; quâ conceptione & partu, quâ susceptione & educatione, quâ disciplinâ & institutione, quâ sustentatione & nutrimento, quâ denique vitâ & morte zelum suum, nisi obedientiâ, manifestauit?

Equidem existimo, Auditores, planeque mihi persuadeo, Ignatium nostrum, cùm præuideret animo quantus in Ecclesiâ qualisque vir futurus esset Canisius, huius virtutis exercitatione tantæ molitionis, quæ consecutura dein erat, fundamenta ponere voluisse: hunc verò pro eo, quem gerebat, animo atque ardore, ad promendas omnes humanæ diuinæque charitatis occasiones ac modos, tirocinium eiusmodi velut propriam quandam palæstram, stabilemque zeli Spartam, exemplo CHRISTI & calidè arripuisse, & tenuisse constanter, & seriò fortiterque excoluisse. Itaque siue ad populum dein diceret, siue aures pœnitentibus daret, siue scripto contra hæreticos pugnaret, siue voce ac disputatione contenderet, siue molestis Prouinciæ functionibus publicam, siue piis mentis exercitationibus priuatam vitam ageret; non vigiliis, non laboribus, non periculis, non res præclare laudabiliterque à se gestas, non fructum denique ipsum, sed obedientiæ dumtaxat nutum imperiumque spectabat. quâ quidem nixus, quid non aut egregiè pro salute communi gessit, aut fortiter animoseque perperessus est? Non possum hîc committere, quin dicam quod sentio, Auditores, nihil propemodum toto Septentrione, quo tempore Lutherana pestis omnia diuina & humana iura violabat, illustre dictum factumve, quin & scriptum à quoquam fuit, cuius non vel tota laus, vel pars certè magnâ ad Canisium pertineret. Quid, quòd non ardua solum quæque, quod posse; sed & honoratiora quoque, quod mereri videbatur, ad eum deferrebantur? Explanandi Theologorum in scholis erant sacri codices; explanabat Canisius: stylus in aduersarios stringendus; stringebat Canisius: legendus Cæsari concionator; legebatur Canisius: purgandæ erroribus Academiæ; purgabat Canisius Tridentini Concilij decreta Summi iussu Pontificis promulganda; promulgabat Canisius: confirmandi eadem auctoritate in Fide Principes Germaniæ viri; confirmabat Canisius: luctandum cum perfidis; luctabatur Canisius: disputandum cum hæreticis; disputabat Canisius: vnus denique propemodum omnia Canisius. Hinc iam illa frementium luporum, à quibus prædas ad ouile Dominicum abigebat, rabies dicam, an ludus, & in vtroque veritatis expressâ laus, *Canem Austriacum*

Z z z z z 3

Canem Austriacum

Striacum appellantium: cuius nisi excubiæ, Sociorumque, qui ab eo Canisiani dicebantur, validi pro domo Dei latratus obsisterent, inclinatium propemodum, ita loquebantur, Papæ Regnum prostraturos se penitus euerfurosque minitabantur. Atque hæc quidem quo plausu excepit Germania? quibus vocibus Polonia probavit? quibus Italia Belgiumque præconiis extulit? quibus studiis, iudiciis, testimoniis, quam amplis, quam luculentis, quam magnificis totus Septentrio, orbisque adeo vniuersus, profecutus est? Non adferam hinc Regum Principumque gratulationes, non Antistitum purpuratorumque Ecclesiæ Patrum admurmurationes commemorabo, non Summi Pontificis benevolentiam singularem litterasque in primis honorificas exhibebo. Ipsa si loqui possent tecta ac parietes sacri, si templa, si aræ, si ritus vocem emitterent, si scholæ, subsellia, publicæque exedræ sensus suos proderent, quo spiritu, quantâ contentione testarentur, palamque clamitarent: O felix Imperium! ô fortunatam Canisio Germaniam! Quod in ruinis fidei non stamus tantum, sed erigimur; quod in communi Ecclesiæ incendio subiectas perfidorum faces depulimus, represimus, extinximus; quod in publico patriæ latrocinio, in cædibus, rapinis, direptione provinciarum, perduellium manus euasimus; speciem antiquitatis retinuimus, Religionis cultum cærimoniaisque custodiimus, splendorem à maioribus acceptum amplificauimus; id post Deum Canisio referimus acceptum. quod iacentes erecti, nutantes confirmati, errantes reducti sunt; quod hæreticorum fractæ vires, debilitatus furor, compressa audacia; quod litterarum domicilia, iuuentutis seminaria, virginum Cænobia vasta nuper cultoribusque suis vacua, pristinæ dignitati gloriæque restituta sunt; totum id tribuimus Canisio. Inter hæc verò quas non insidias, calumnias, iniurias ab errorum magistris & sectatoribus passus est? quot conuitiis laceratus? quot lapidibus etiam ad aram petitus? cum ille interim vnius obedientiæ præsidio munitus, zelum suum quaquaversum explicaret; vnius obedientiæ clypeo tutus, pericula ac labores iuxta haberet, vnius obedientiæ malleolis instructus, charitatis suæ faces accenderet; vnum id dumtaxat, quacumque parte tempestas ingrueret, identidem ingeminans: *In obedientiâ spes & fortitudo mea, nec eligam in domo Domini aliud esse, quam iumentum omnibus diebus vitæ meæ.* Emulabatur nimirum, auctore Ignatio, Ducis sui Iesv promptissimam obediendi voluntatem, eaque zelum, quo ad promovendam Dei gloriam exardescibat, assidue metiebatur.

*& fortiter
passus est.*

*Secundò,
perfectione
vitæ ab
obedienciâ:*

*hac autem
similis
Pandora,
virgula
auræ,*

Verum cum non vnum hoc ab obedientiâ decus animi, sed cuncta virtutum ornamenta, ceu fonte quodam, nosset permanare; quò maiore flagrabat absolutæ perfectionis desiderio, hoc acrius eidem persequendæ cœpit insistere. Hanc ego tam fecundam honestatis virtutumque matrem quo nomine compellem nescio. Pandorâmne dicam cælitus ad nos missam totâ diuinitatis supellectile non minùs diuitem quam speciosam? an auream virgulam appellabo? ex illarum scilicet genere, quas aut instaurandæ Vlyssis iuuentuti Minerua, aut sopiendis corporum animorumque moribus Mercurius, aut sordibus quisquiliisque in aurum commutandis veteres excogitarunt. at è fabulis deprompta ista sunt.

sunt. Quid igitur? principemne in horologio rotam nuncupabo, ad cuius siue torporem siue motum cetera vel fixa semper hæreant, conuersionisque expertes, vel illicò volubilitatis quodam spiritu animata, suis singulae cursibus pari dispariue celeritate torqueantur? An cælum dicam potius illud inter complura primum volubile, maximeque incitatum, cuius motu, velut admirabili quodam imperio consentienteque ad incolumitatem vniuersi dominatu, citiores cuncti orbes, quos ambitu suo circumplectitur, cientur certâ lege, stabilique mutatione versantur? Apta herculè & argumento nostro consentiens comparatio: siquidem & obediendi virtus ea rota est, quam in ceteris primam, motumque ac locum, ad quem quaquauersum impelleretur ipsa, reliqua virtutes consequerentur, definientem, vidisse se testatur Ezechiel: & eadem nimirum eminentioris cæli circumuectio, cuius ab origine cunctarum virtutum motus, dum paribus Religionis spatiis progressuque sanctitatis circum axem diuinæ voluntatis rotatur ac flectitur, iucundior longè respondens sibi vndequaque honestatis concentum efficit, quàm illa Pythagoræ possit esse imparibus orta cælorum interuallis, cursibusque nata contrariis harmonia, ad quam mundum canere falsâ veteres opinione existimant. Attamen nescio quid in dispare Ephesiorum Dianæ, & vrbium à Sardanapalo ædificatarum fabricâ cernere licet, quod æqualium inæquali tempore substructionum imagine hinc vberes obedientiæ fetus, celerisque parturitiones, inde raras naturâ suâ difficileque virtutum aliarum generationes, melius expressiusque repræsentent. Annos viginti supra ducentos Græcorum molitio tenuit, cum vix totidem columnas, quot Regum operi immortentium ætates numeraret; surgeretque interim maximâ licet opum viriumque contentione sensim ac pænè sine sensu Asiatica moles, fastidio haud scio longi temporis, an marmoreorum parietum fastigio celebratior. Anchialus verò Tarusque, quàm amplæ, quàm pulchræ ciuitates, quantâ celeritate, nutu propè imperioque effeminati ceteroquin Regis excitatæ sunt: vnâ dumtaxat luce, quæ solis ortu occasuque definitur, cæptæ perfectæque vrbes commemorantur. Cernere erat iucundo spectaculo, vastissima terrarum sola momento temporis saxorum oppleti multitudine, fossis describi, mœnibus circumcingi, ornari portis, plateis distinguui, tectis denique ædificiisque collocupletari. Credas ad lyræ cantum non iam vnas Thebas Amphionis arbitrio concurrere ac coagmentari, aut certè fetam machinationibus humum, mirâ naturæ siue solertiæ siue fertilitate, vrbes derepentè integras, ceu fruticum gemmas, solâ dominantis libidine, è sinu suo protrudere ac procreare. Equidem discrimen ortum inter progressumque virtutum, quæ quidem ad mores formandos pertinent, & siue absente siue comite obedientiâ progignuntur, mihi soleo proponere, cuius ergò Ignatius Canisiusque eandem quoque reliquis præstare arbitrati sunt. Habent omnes speciem quamdam diuini templi augustissimam, sed quam solitario suæmet efficientiæ conatu non nisi longa multorum annorum exercitatio laborque improbus ad vltimum educere consuevit: accederet modò parendi certa Religiosaque voluntas, actutum & sine morâ non singula tantum, sed vniucr-

rots maxime in horologio,

primo mobili,

Ezech. 10. 17.

orbibus Sardanapali,

vno die ædificatis:

vniuersa honestatis ornamenta glomeratim, facto velut agmine, suis
 absolutissima formis procederent, animumque illustrarent. Quod cum
 ab ipsis vitæ melioris rudimentis compertum esset Canisio, vsuque ipso
 didicisset, non vnus actionis terminis, vt virtutum singulas, obedien-
 tiam concipi, non vnus officij limitibus promptum obtemperandi stu-
 dium circumscribi, verum ad omnem honestatis speciem vim suam ex-
 tendere efficacitatemque proferre, nihil antiquius in omni reliquâ vitâ
 habuit, quàm quacumque re, loco, tempore facilitatem obsequiumque
 suum Præfectis exhibere, nihil acerbius duxit, quàm eiusmodi digni-
 tatibus augeri, per quas dum præesse cogeretur ceteris, obedientiæ ma-
 teriâ, certo nimirum adipiscendæ quàm citissimè perfectionis subsidio,
 priuaretur. Quo animi sensu Sociis imperare iustus prouinciam depre-
 catus est: quo incærore admisit? quâ anxietate administravit? quo gau-
 dio deposuit? quâ gestientis animi lætitiâ ac voluptate postliminio sibi
 obedientiæque redditus est? quantas, quàm incredibiles pro hoc mu-
 nere gratias egit? quâ submissione, quâ pietate, quâ religione vsus est?
 Testes sunt assiduæ voces illæ, quas ad Superiorum iussu reponere soli-
 tus est. deserenda statio erat, alioque ad ignotos procul ab amicorum
 consortio commigrandum: *Obedientia mihi*, aiebat, *ex quocumque loco*
faciet paradysum. Peregrinandum erat difficillimis viis, incommodâ tem-
 pestate, pleno periculorum itinere: *Non discedam à præscripto sanctæ obe-*
dientiæ: non recuso laborem quem obedientiæ sanctæ debere scio. Deuotanda
 tædia erant supraque humanam imbecillitatem insistendum operi: *Da-*
bit Deus his quoque finem; & ego, vt spero, moriar filius obedientiæ in
 CHRISTO IESV Domino nostro. Iam verò quid illa facilitas ad om-
 nia, quantumuis difficilia? *Fiat Domini voluntas, & obedientia sancta*
per nos impleatur. Quid illa, neutram in partem, cum arbitrari de se li-
 berè posset, inclinantis animi æquilibritas? *Hoc esse officij mei proprium*
fateor, vt quæ statuunt & mandant mei Superiores, exsequar. Quid illa
 mentis tam beata, tam placida, tam secunda, vtrumque præcepta res
 eueniret, tranquillitas? *In obedientia sancta decreto libenter acquiescam*. an
 non vsquequaque perfectum omnibusque numeris absolutum obe-
 dientiæ Religiosæ exemplar representant? Itaque tantos in omni gene-
 re virtutum huiusce præsidio processus faciebat, vt iam non gradatim
 ad sanctitatem pergere, sed cursu contendere pennisque etiam euolare
 videretur. Longum sit ire per singula, quâ submissione, quâ man-
 suetudine, quâ simplicitate ad omnes vsus sit: quibus inediis, vigiliis,
 defatigationibus corpus extenuarit, vires exhausserit, valetudinem labe-
 factarit, quo precandi Deum contemplandique res sacras studio, quâ
 castimoniâ, quâ patientiâ animum excoluerit, spiritum promouerit,
 mentem ad diuinæ cuiusdam perfectionis formam erexerit.

Terribis
 animi for-
 titudine:

Prou. 27.

Vnum illud tantummodò persequar, quod è tribus, quæ initio dicenda
 proposui, reliquum est, atque ad animi robur fortitudinemque pertinet.
 Hic verò quid ego prædicem, quibus ille vel armis vel auxiliis vir-
 tutem suam constantiamque probarit? quando Sapientis iudicio con-
 stat, quòd *vir obediens loquetur victoriam*. Cum vitam hanc infelicem
 atque mortalem innumera circumstent ab incunabulis propè ipsis bella,
 quibus

quibus vel cum nobis ipsis animique domesticis motionibus, vel cum
 exteris hostibus, quos supra naturæ vitium patimur infestissimos, assi-
 duè sit dimicandum; rectè rerum omnium Moderator prouidit Deus, vt
 neque tela nobis decissent quibus vim inferre, neque præsidia quibus
 impetum eorum sustinere & retundere valeamus; sitque beneficio eius
 in potestate omnino nostrâ, nisi ignaui esse volumus, ne plures pugnas
 quàm victorias numeremus. At quænam, oro, ista sunt? quo suscepta
 consilio? quâ auctoritate legibusque sancita? Illa nempe illius ductu
 auspicioque suscepta à nobis arma, *qui genus humanum*, vt Ignatij con-
 ditoris nostri sanctissimi verbis vtat, *neglecte obedientia scelere afflictum ac*
perditum, saluari ipsemet obedientiâ reparauit, factus obediens usque ad mor-
tem, mortem autem crucis. Impreserat fatalia illa contumaciæ vestigia
 posteritati suæ infelix Adam, inscripseratque in animis omnium no-
 strum fucatæ cuiusdam libertatis speciem, omni seruitute turpiorem
 atque intolerabiliorem. Suaue nimirum atque illecebrosum videbatur,
 nullius ductu imperioque flecti, quasuis leges repudiare; durum con-
 trâ naturæque propensionibus inimicum, vocem imperantis nutumque
 excipere, & alterius voluntati obsecundare. At illud quid tandem erat,
 nisi cupiditatibus variis subiici, perturbationibus agitari, sceleri libidini-
 busque seruire? Exin tot vbique terrarum mancipia quot homines ex-
 stiteret; quorum quisque quantum ferè potestate præstabat ac domina-
 batur ceteris, tantum suis ipse vitiis deprauatisque affectionibus serui-
 bat. Enimuerò hanc mentis à se procreatæ tam nobilis, tamque inge-
 nuæ, abiectiorem diutius ferre Deus non potuit; igitur impositum cer-
 uicibus nostris iugum statuit excutere, suisque tantummodò obsequiis
 destinatos in pristinam libertatem vindicare. Hic iam diuinæ Sapientiæ,
 si lubet, rationum, Auditores, prouidentiamque attendite. Cum alia
 infinitæ rationes illi suppeterent, excellentiæ quodammodò præstantiæ-
 que immemor suæ, nostram seruiendi necessitatem cum seruitutis vltro
 à se susceptæ nouâ quadam atque inusitatâ imagine commutandam ra-
 tus, *semetipsum exinaniuit formam serui accipiens.* Attilium ferunt, cum
 Romæ liber esse posset, hostium etiam crudelitati seruire Carthagine,
 quàm ciuium suorum immunitatem labefactare maluisse: quæ res vna
 cum barbaros stupore, Italianam iracundiâ impleset, plus ad conficien-
 dum Punicum bellum roboris atque fortitudinis voluntaria Consulibus
 seruitus, quàm liberorum arma attulere. Tum certè succreuerit nobis
 animi, viresque contra vim ac potentiam hostium auctæ sunt, cum li-
 bertatis vindex nostræ Dei Filius, optione datâ, obedientiæ seruus alieno
 magis elegit arbitrio mori, quàm suo viuere. Quippe cum eorundem
 hostium, quos ille suâ parendi voluntate profligauerat, impetus essent
 dimicationesque sustinendæ; spes iniecta nobis est, eiusdem obedientiæ
 præsidio vinci à nobis expugnarique posse. Quæ quidem ratiocinatio
 veritate ipsâ subnixâ, etiam D. Augustini auctoritate confirmatur. Cui
 enim ignota est hæc eius vox? *Sola obedientia tenet palmam, sola inobedi-*
tia inuenit pœnam. Exempla verò quid commemorem, cum non existi-
 mem par aliud Canisio in hoc laudis genere existisse? Nam vt omit-
 tam, quâ mansuetudine difficillima quæque imperia non exceperit modò,
 A a a a a verum

quâ exem-
 plo CHRIS-
 TII,
 Epist. de virt.
 obedientiæ.

per volun-
 tariam ser-
 uitudinem

Phil. 1.

vincimus,

in Psal. 72.
 conc. 2.

quod patet
 in Canisij
 mansuetu-
 dine,

verum etiam exhausit atque obsequio mitigavit; ut nihil de simplicitate dicam, quã iuuenibus senex, rudibus exercitatus, tironibus veteranus miles fingendum se ducendumque subiecit; ut tacitus præteream, quod ad promptissimam dignitatis abdicationem pertinet (nam cum præesse Sociis posset, iisque Magistratu ne abiret, hortarentur; adduci nequaquam potuit, ut, quacumque grauissimarum licet rationum specie, momento temporis obedientiæ meritum vel aliorum sententiis vel suæ existimationi postponeret, illicoque Prouinciam cum imperio in successorem transtulit) quoniam hinc nouum etiam nihil neque inusitatum. par animi magnitudo Aristidi fuit, qui ad Marathonem Prætor, militis partes, cum Ducis posset, elegit; imperiumque vltro ac sponte suã, cunctis admirantibus, Miltiadi cessit. hoc certe quod dicturus sum rarum, minimeque vulgare, prætermitti non potest. Etenim quis nescit, quanto quisque ad mentis suæ conceptiones pariendas impetu abripiatur? *Conceptum sermonem tenere quis poterit?* quo quisque fetum intelligentiæ suæ amore prosequatur? Librorum eadem fetæ quæ liberorum progignendorum ratio est: vbi partus maturuit, nisi in lucem edatur, parentem miris modis affligit, discruciat, necat. Appulerat ad scriptionem contra hæreticos mentem suam, Summorum Pontificum quem Pij V. & Gregorij XIII. iussu, Canisius: itaque in eam rem incumberebat, ut obediendi studio ne valetudini quidem inter assiduos commentandi labores & lucubrandi contentionem parceret. Quis operæ fructus, quàm ingens, quàm copiosus existit, non minùs aduersariorum perturbatio, quàm rectè sentientium plausus, totiusque Ecclesiæ gratulatio, quibus vtrumque de Præcurfore & Matre Domini commentarium exceperet, testata est. Tertia supererat de Apostolorum Principe dissertatio: quam in controuersiam multa secum ab initio meditatus cum inuenerat ipse, tum inuenta ab aliis collegerat, atque in ordinem digesserat: procedebat labor neque segniter neque infeliciter: erecti, finem ut imponeret, expectabant omnium animi, priorum voluminum, quæ iam vulgauerat, famã desiderium augente. Scribentem stimulabant boni publici amor, tuendæ veritatis studium, argumenti grauitas, hæreticorum aduersus CHRISTI Vicarium calumniæ: quin & propensio ipsa, neque indoli minùs quàm zelo congruens negotium, pondere suo, ut niteretur, impellebant. Quid expectatis, Auditores? iam enim præcipere mihi videor opinione vestrà, quanta futura sit parientis lætitia, cuius in nitendo tantus est labor, tantaque contentio. At ò rem incredibilem planeque nouam! omne gaudium intra fructum obedientiæ stetit, ceteroqui sterile atque infecundum. Hoffæus, cui Prouinciam aliquanto antè tradiderat, siue quòd in paucitate Sociorum viri operã ad plura in dies indigeret, siue quòd, indulgendum paulisper valetudini ratus, iudicaret omnino lucubrandi studium remitti oportere; primùm quidem interpellare scriptionem cœpit, hærentesque libris cogitationes ad alia diuertere, mox etiam cum Mercuriano, qui tum vniuersam Societatem Præpositus moderabatur, agere, ne porro pergeret; tandem etiam efficere, ut bonã Pontificis gratiã manum à perfecto propemodum opere abstineret. Quis hinc nisi eximie sanctitatis vir non commoneatur

simplicitate,

abdicatione officij,

suppressione libri,

Iob 4.2.

quem Pontificum iussu cœpit,

Prouincialis consilio retardatum,

a quo animo tulit.

tur animo? quis non abortionis tam inopinatae iussu torqueatur vehementer? quis de Provincialis iudicio etiam fortasse non expostulet? At leue nimis hoc, atque ad Canisij gloriam etiam exile. *Quantus qualisque vir, quam perfectus obtemperandi magister sit oportet, qui imperia eiusmodi, velut ipsiusmet cæli nutu definita, obuiis accepit vlnis, incredibiliq; animi voluptate amplexatus est? Heliodorum Ecclesie Tricensis in Thessaliâ Præsidentem ferunt, cum Æthiopiâ suam festinius quam grauius exaratam vel premere iussus esset, vel se Episcopatu abdicare, Infulis priuari suis, quam libri famâ cadere maluisse. tanti nimirum etiam optimo cuique suus est vel labor ne pereat, vel gloria ne sepeliatur: Canisio verò adeò non graue hoc neque acerbum seuerioris sapientiæ funus accidit, vt vitæ quoque melioris, quam in otio ac tranquillitate Deo in posterum consecraturus esset, beneficium interpretaretur. Principio quidem, cum iam lentiùs studia sua propter crebra Superiorum diuerticula cerneret procedere, neque vtrumq; sat commodè domi forisq; hinc molestum rerum grauiorum, inde iucundum litterarum à se negotium geri posse perspiceret; voces illius exaudiebantur identidem illæ, quæ nutum imperantis, sepositâ interim scribendi propensione, adiuuarent: *Valeant, aiebat, studia, si ab his auocat obedientia, cui me totum debeo.* Postea verò quàm à Mercuriano ferò deliberandum sibi, vtrum mallet in scribendo pergere, an alias res agere, intellexit; præter æquabilitatem præfatus nihil, magno excelsoq; animo sui ac sententiæ victor suæ, *Libenter, inquit, in Patriâ nostrâ & aliorum sententiâ conquescam, vt deinceps reliquam ætatem in Religiosâ simplicitate & simplice obedientiâ tranquillè consumam, ubicumque demum me viuere, & quidquid vel agere vel sustinere voluerint Superiores: horum iudicio magis quam meis desideriis vel propensionibus credam. Certè dum ita sentiet Provincialis, ad scribendum redire non cupio, & fortasse bonâ conscientia non debeo.* Denique cum à Pontifice Gregorio missio vacandiq; copia facta esset, tum verò ille summi beneficij loco cessationem accepit, rogauitq; Deum, vt impertitæ quietis ac silentij fructum sibi iucundissimum, quamplurimis vellet esse saltatorem. Neque ex illo tempore vox eius exaudita vlla est, quæ non dico sensum, sed memoriam etiam intermortui operis vel proderet vel reuocaret. O victorem sui animum! ô virum fortem! ô generosum! ô constantem! quidquàmne in hoc laudis genere præstantius? tot præcellentis ingenij fructus, tantis sudoribus partos, tanto studio lucubratos, tantâ contentione collectos, tanto iudicio expolitos, tot omnium ordinum votis desideratos, vnus obedientiæ nutu, velut telo quodam fatali confixos, tumultu ante diem insepultos, incredibili bonorum luctu atrenum interire; Canisium autem, cui hoc funus ducebatur, ne commoueri quidem animo, non frontem contrahere, non vultum inflectere, sed magis lætitiâ gestire, voluptate perfrui, gaudiis exultare? Ego certè vt complura sint honorum illius insignia, laudumq; præclarissima monumenta, nullum neque excellentius neque admirabilius proponi posse existimo, quàm memoriâ virtutis huius sempiternam. Minus profectò est, quòd dæmonas geniosq; malos vicit, atque ex corporibus humanis expulit, quòd incolumitatem ægris, salutem desperatis*

*Heliodoro
gloriosior,
Niceph. lib.
12. c. 34.*

*sui videri
ria;*

*sæper mæ
raculo*

A a a a a z

eis

tis attulit, quòd innumera beneficia viuens mortuusque mortalibus clar-
 gitus est; quòd Heluetiorum Friburgum, senectutis suæ domicilium,
 vltimamque sanctimoniarum palæstram, perpetuo ad hunc vsque diem
 prodigio à pestiferâ luc, quâ vexari crebrò antè consueuerat, immune
 seruauit: inuis, inquam, totum hoc, cuiusmodicumque sit, existimo,
 quàm quòd id ætatis, auctoritatis, celebritatis domi forisque vir, præ-
 ceptam iam exspectatione famam, nominisque ex tam illustri scripto
 immortalitatem, lubens volensque non animo tantum suo ac propen-
 sione, sed quacumque gloriâ atque hominum existimatione superior,
 vnus imperantis arbitrio nutuque, periclitari passus est. Hanc ego vir-
 tutem eius, hanc animi fortitudinem atque excelsum, hanc tam præ-
 claram eximiamque sui ipsius victoriam omni stylo, scripture, com-
 mentario, litterarum miraculorumque monumentis præponendam iu-
 dico. Nam de perennitate quidem nihil dubito, Auditores, quamdiu
 memoria vigebit Canisij (vigebit autem propter eminentem illius san-
 ctitatem doctrinæque famam semper) nulla non posteritas suspiciet,
 ætas admirabitur, temporum diuturnitas tantæ submissionis obedi-
 tiæque exemplum imitabitur. Id nobis dumtaxat providendum hac in
 parte existimo, Auditores, ne, dum sæculi huius (quod in Societate pri-
 mum tam insignes Canisij palmæ nobilitarunt) memoriam gratâ solen-
 ni que memoriâ recolimus, vel minimum à virtutis huius non vtilis ma-
 gis quàm gloriosæ vestigiis, tam illustribus tamque præclaris, deflexisse
 videamur. Intuendum nobis est, quibus ille suum lucrandarum ani-
 marum zelum nutrimentis auxerit, quibus gradibus ad supremum per-
 fectionis culmen ascenderit, quibus præsidis aduersus hostes omnes,
 suamque in primis ipse voluntatem corroboratus sit. Nihil istâ cogita-
 tione neque ad mentis nostræ exercitationem vtilius, neque ad morum
 vitæque probitatem honestius, neque ad Canisij commendationem il-
 lustrius, neque ad omnipotentis Dei gloriam promouendam efficacius
 suscipi à nobis admitti que potest. Quare etiam atque etiam oro vos
 obtestorque, Auditores, vt acceptam hanc à viro tanto obedientiæ lau-
 dem, melioris sæculi, quod ingredimur, auspicio, non modò integram
 illibatamque, quo modo tradita vobis est, ad posteros, sed auctam et-
 iam vehementer nouis exemplis atque amplificatam, ad æternitatem
 omnium sæculorum transmittere velitis.

EXER.